

Quo vadis?

A Hadtudomány folyóirat múltja, és jövőbeni kihívásai a nemzetköziesítés terén

A Magyar Hadtudományi Társaság (a továbbiakban MHTT vagy Társaság) kiadványaként megjelenő Hadtudomány folyóirat 32 évvel ezelőtt jelent meg először. A folyóirat kapcsán száraz tényekről, számokról beszélhetünk, de a folyóirat és a Társaság fejlődése nemcsak számokról, hanem értékekről és szemléletről is szól. Mi is történt ezalatt a 32 év alatt? E hosszú időszakot ugyanis töretlen fejlődés, változás és átalakulás jellemzi mind a Társaság, mind a Hadtudomány című folyóirat tekintetében. A 32 évfolyam eddig megjelent 117 (97 az összevont számok miatt) nyomtatott lapszámában 1756 tanulmány, könyvismertetés, beszámoló, közlemény jelent meg. Számos, az MHTT által szervezett konferencia anyaga, előadása, hozzászólása is olvasható a lapszámokban. Az online formában, a világhálón olvasható számokban napjainkig több, mint 300 cikk jelent meg.

A folyóiratot kiadó Társaságnak az elmúlt évtizedekben öt elnöke volt. Az MHTT alapító tagja és első elnöke 1990–1995 között dr. Móricz Lajos ny. ezredes volt, őt dr. Szabó József ny. vezérőrnagy követte (1995–2004), aki egy évtizeden át vezette a Társaságot. Utóda az elnöki pozícióban dr. Nagy László ny. ezredes, aki három cikluson át (2004–2016), 12 évig volt elnök. Tömböl László ny. vezérezredes egy ciklusonban (2016–2019) képviselte itthon és külföldön a Társaságunkat. 2019 óta az MHTT elnöke dr. Szenes Zoltán ny. vezérezredes.

A leköszönő szerkesztőbizottsági elnökök távozásukkor értékelték a Hadtudomány folyóirattal, a szerkesztőbizottsággal, a szerzőkkel, a lektorokkal együtt végzett munkát. Így volt ez 2019-ben, amikor Király László mérleget vont a szerkesztőbizottság elnökeként végzett egy évtizedes tevékenységéről.¹ Ugyanebben a számban köszöntötte a Hadtudomány folyóirat olvasóit Hegedűs Henrik, a Társaság alelnöke (2022. május 27-től általános elnökhelyettes), a folyóirat szerkesztőbizottságának akkori új elnöke.² Követve a hagyományokat, a szerkesztőbizottság új elnökeként kívánok számot adni e folyóirat múltjáról, jelenéről és a jövőbeni kihívásokról a nemzetköziesítés területén.

1 Király László: Tíz év mérlege (a szerkesztőbizottság elnöki tisztségéből), *Hadtudomány*, 2019. 29. évf. 3. sz. 160–161.

2 Hegedűs Henrik: Az Olvasó köszöntése, *Hadtudomány*, 2019. 29. évf. 3. sz. 162.

A Hadtudomány folyóirat 32 éves története röviden

A folyóirat első száma a Társaság megalakulása után tíz hónappal, 1991 augusztusában jelent meg. A szerkesztőbizottság első elnöke Simon Sándor „Beköszöntő” írásában az alábbi gondolatokat fogalmazta meg: „Folyóiratunk hozzá kíván járulni a magyar hadtudomány további fejlesztéséhez, a biztonságpolitika és a honvédelmi politika alakításához. A hadtudomány különböző területein a lehetőségeinek megfelelően segíteni kívánja a tudományos gondolkodás fejlődését, a honvédelem állami feladatainak teljesítését.”³ Ugyanezen évben megjelent a második szám is.

Egy évvel később, 1992-ben már négy szám (a 3–4. szám összevontan), azt követő években négy önálló, vagy összevont számmal jelent meg a Hadtudomány folyóirat.

Már a 2000-es évek elején felmerült a gondolat, hogy a nyomtatott kiadványok mellett jelenjen meg az online térben is a folyóirat, amit 2002-ben a Társaság külkapcsolatokért és oktatási ügyekért felelős elnökhelyetteseként jómagam is javasoltam. Úgy gondoltam, hogy az online térben való megjelenés elősegítené a folyóirat szélesebb disszeminációját, valamint a kutatói kapcsolatok kiépítését, hatékony eszköze lenne a nemzetköziesítésnek. Kezdetben nem kapott teret ezen elképzelés, végül 2008-ban bekövetkezett az áttörés, amikor is a nyomtatott lapszámok mellett a Hadtudomány folyóirat megjelent az online térben is. A nyomtatott lapszám Társaság hírei rovatában akkor rendszeresen közzétették a folyóirat elektronikus mellékletében megjelent tanulmányok absztraktját magyar és angol nyelven.

A Hadtudomány tudományos folyóirat a kiváló szerkesztők áldozatos, elkötelezett munkája eredményeként jelenhetett meg az elmúlt több, mint három évtizedben. Az első évben Simon Sándor szerkesztőbizottsági elnök mellett két szerkesztő – Molnár István és Horváth István – dolgozott. 1992-ben Molnár István lett a szerkesztőbizottság elnöke, egyben a folyóirat főszerkesztője. 1993-tól 2010-ig Horváth István volt a főszerkesztő, aki nemcsak a folyóirat kiadásában vett részt, de majdnem két évtizeden át meghatározó módon gondozta és felügyelte annak szakmaiságát, színvonalát és minőségét. A neve egybe forrt a Hadtudomány folyóirattal.⁴ A feladatot 2011-ben Bertalan Györgynek adta át, aki 2019 év végéig volt a folyóirat főszerkesztője. 2020-tól két éven keresztül Hausner Gábor elnökhelyettes-főszerkesztő folytatta a munkát. 2022 óta a főszerkesztői „virtuális” stafétabotot Felházi Sándor viszi tovább.

A Hadtudomány folyóirat jelentősége hazai viszonylatban

Az elmúlt évtizedek során a Hadtudomány a hazai tudományos fórumok nagyra becsült folyóiratává vált, amely átfogja a hadtudomány és a katonai műszaki tudományok ágait, az évtizedek során a tudomány változó rendszeréhez igazodva átalakult a folyóirat rovatrendje is. A szakmai elismertséget mutatja az is, hogy a hazai akadémiai

3 Simon Sándor: Beköszöntő, *Hadtudomány*, 1991. 1. évf. 1. sz. 3–4.

4 Emlékezzünk. Elhunyt Horváth István nyugállományú ezredes, a Hadtudomány egykori főszerkesztője (1928-2015), *Hadtudomány*, 2015. 25. évf. 3–4. sz. 20.

minősítési rendszerben a legmagasabb, „A” kategóriával rendelkezik az MTA Hadtudományi Bizottság folyóiratlistáján.⁵ Ehhez kapcsolódik, hogy a Hadtudomány folyóirat meghatározó szerepet játszott abban, hogy az MTA IX. Gazdaság- és Jogtudományok Osztályán belül újjáalakult az 1883-ban létrehozott önálló Hadtudományi Bizottság.⁶ 2013-tól a folyóirat az MTA Hadtudományi Bizottsággal közös kiadásban jelenik meg.

A folyóirat kutathatóságát segíti, hogy a Magyar Tudományos Művek Tára (MTMT) indexeli és az MTA Könyvtárának Repozitórium, a REAL (Repository of the Academy’s Library) archiválja. A Hadtudomány folyóiratból a 2022. november közepi adatok szerint az MTMT-ben 1087 cikk szerepel. 2015-től a tanulmányok, cikkek digitális objektumazonosítóval (Digital Object Identifier, DOI) rendelkeznek. Újabb előrelépést jelentett a Hadtudomány széleskörű elérhetőségében, hogy 2017-től a folyóirat az 1991. évi első évfolyam 1. számától hozzáférhető az Arcanum Digitális Tudástár honlapján.⁷

A tudományos folyóiratokkal szemben a hazai és nemzetközi fórumokon az utóbbi években egyre szigorúbb követelményeket és előírásokat fogalmaznak meg. Az MTA által 2016-ban elfogadott új tudományági nomenklátúra is változtatásokat tett szükségessé. A nemzetközi láthatóság, a nemzetközi jelenlét erősítése és az indexálhatóság miatt, valamint a Scopus nemzetközi citációs adattárba történő bekerülés érdekében tartalmi és formai változtatást kellett végrehajtani a folyóirat nyomtatott változatában, és a folyóirat honlapján is.⁸

A folyóirat nemzetközivé tételének eddigi lépései

A Hadtudomány nemzetközi szinten való jelenlétének erősítésére különböző lépéseket tett és tesz a szerkesztőbizottság, így angol nyelvű közlemények befogadása a folyóirat számaiba, a szerkesztőbizottság külföldi tagokkal történő bővítése, valamint a Scopus nemzetközi adatbázisba való bekerülés a célkitűzése.

Az első jelentős lépés a 2019. évi 3. számot érintette, amelyben már megjelentek angol nyelvű közlemények Panajotu Kosztasz rovatvezető munkájának köszönhetően. 2020-ban a szerkesztőbizottság határozott az angol nyelvű cikkek befogadásáról, és bevezette az ORCID- (Open Researcher and Contributor Identifier) azonosítót. Abban az évben először jelentek meg angol nyelvű közlemények az online számban.⁹ A 2020. évi 2. számtól kezdődően pedig Gazdag Erika angol nyelvi szerkesztő segíti az elektronikus számokban megjelenő angol nyelvű közlemények gondozását.

5 A Hadtudomány folyóirat az „A” kategóriájú minősítés feltételeinek – szerkesztőbizottság működési szabályzata, a nyomtatott és elektronikus folyóirat rovatrendje, a tudományos cikkek anonim kettős lektorálása, a publikációs szabályzat és a szerzői nyilatkozat – megfelel.

6 Szenes Zoltán – Padányi József – Hausner Gábor: Megújul a Hadtudomány, *Hadtudomány*, 2020. 30. évf. 1. sz. 3–5.

7 Arcanum Digitális Tudástár <https://adt.arcanum.com/hu/collection/Hadtudomany/> (Letöltés ideje: 2022. 11. 12.)

8 Szenes Zoltán et al.: Megújul a Hadtudomány i. m. 4.

9 *Hadtudomány*, 2020. 30. évfolyam elektronikus lapszáma, <https://www.mhht.eu/hadtudomany/2020/2020e/index.php> (Letöltés ideje: 2022. 11. 12.)

2021-ben az 1. számtól kezdődően újabb előrelépés történt, az online szám és a Hadtudomány angol nyelvű változatának, a Hungarian Military Science-nek a gondozására a szerkesztőbizottságon belül létrejött egy csoport, dr. Hegedűs Ernő, online szerkesztő és Fi Károly Ferenc segédszerkesztő (2022-től online szerkesztő) személyében. Ugyancsak 2021-ben indult el a folyóirat nemzetköziesítésének másik folyamata.¹⁰ Három külföldi professzorral bővült a szerkesztőbizottság: Bogusław Pacek (Jagelló Egyetem, Krakó), Alexei D. Voskressenski (MGIMO, Valdai Club Foundation, Moszkva) és Thomas Durell Young (Naval Postgraduate School, Monterey).¹¹

Megállapítható, hogy a 2021-es év előrelépést jelentett a nemzetközi szintre történő kilépés tekintetében. A biztonságpolitika, hadművészet, katonai műszaki tudományok, társadalomtudomány és védelemgazdaság rovatban hét angol nyelvű tanulmány jelent meg. A tanulmányok nagy részét a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar oktatói, a Hadtudományi és a Katonai Műszaki Doktori Iskolák doktoranduszai írták.¹² Az év vége felé közeledve megállapíthatjuk, hogy a 2022. évi elektronikus szám tanulmányai között hat angol nyelvű tanulmány szerepel, a 2022. évi nyomtatott lapszámokban is megjelent két angol nyelvű publikáció. Látható, hogy a szerkesztőbizottság bővítése és a nemzetközi elismertségű professzorok tagsága elindította a változásokat a lapnál.

További fontos nemzetköziesítésre irányuló lépés, hogy 2022-ben a Hadtudomány folyóirat csatlakozott az MTA Open Journal Systems (továbbiakban OJS) rendszeréhez, amely lehetővé teszi a tudományos folyóiratban megjelent publikációk szélesebb körű megismertetését, kereshetőségét, a szerzők citációs indexének követhetőségét. A Hadtudomány korábban megfogalmazott célkitűzései közé tartozik a Scopus nemzetközi adatbázisba való bekerülése, amelynek számos feltétele van.¹³ E 16 feltételről ír Sasvári Péter az Államtudományi Hírlevélben megjelent tanulmányában.¹⁴

10 Hausner Gábor: A Magyar Hadtudományi Társaság beszámoló közgyűlése, *Hadtudomány*, 2021. 31. évf. 2. sz. 118–122.

11 Bogusław Pacek a varsói Nemzetvédelmi Egyetem (Akademia Obrony Narodowej) rektor-parancsnoka volt 2012–2014 között. Több mint 20 könyv és mintegy 200 tudományos és népszerű tudományos cikk szerzője. 2014 júniusi nyugdíjba vonulása után az egyetem Nemzetbiztonsági Tanszékének tanára volt. 2018. március 1. óta a krakkói Jagelló Egyetem Közel- és Távol-Kelet Intézetének professzora.

Alexei D. Voskressenski jelenleg a Centre for Comprehensive Chinese Studies and Regional Projects igazgatója az MGIMO-n. Az Ázsia és Afrika Tanulmányok tanszék vezetője (1999–2007), a Politikai és Világpolitikai és a Politikatudományi Kar dékánja volt (2008–2017). A Comparative Politics folyóirat alapító főszerkesztője, valamint a Valdai Foundation Club szakértője. Több mint 50 könyv szerzője, társszerzője és szerkesztője, amelyek Oroszországban, az USA-ban, Nagy-Britanniában, az EU-ban, Szingapúrban és Kínában jelentek meg; és mintegy 450 könyvfejezet, cikk, esszé, egyéb szakmai írás szerzője.

Thomas-Durell Young Europe Center for Civil-Military Relations (CCMR), Naval Postgraduate School, Monterey, Kalifornia program menedzsere. 1989 óta a Small Wars and Insurgencies (London) észak-amerikai szerkesztője, a Pfp Consortium's Connections, valamint a Defense and Security Analysis (Lancaster, Egyesült Királyság) szerkesztőbizottságának. Tagja a Stratégiai Tanulmányok Nemzetközi Intézetének (London).

12 2021. 31. évfolyam elektronikus lapszám, <https://www.mhtt.eu/hadtudomany/2021/2021e/index.php> (Letöltés ideje: 2022. 11. 15.)

13 Lásd Pre-evaluation of Scopus submission, <https://www.readyforscopus.com/> (Letöltés ideje: 2022. 11. 15.)

14 Sasvári Péter: A Scopus előzetes folyóiratértékelési folyamata és kiválasztási kritériumai, *Államtudományi Hírlevél*, 2022. 18. sz. 15. <https://antk.uni-nke.hu/kutatas-tudomanyoselet/allamtudomanyi-hirlevel/aktualis-szamok> (Letöltés ideje: 2022. 11. 15.)

Egy szakmai folyóirat Scopus nemzetközi adatbázishoz való csatlakozásának feltételeiről a Hadtudomány folyóirat kapcsán megállapítható, hogy az elmúlt évek alatt végrehajtott tudatosan és célirányosan végrehajtott változások után e kritériumok közül számosnak megfelel. A kötelező elvárások közül a már teljesítettek közé tartozik a Hadtudomány folyóirat többévtizedes fennállása (legalább kétéves múlt az elvárás), az egyedi címe, valamint ISSN és/vagy e-ISSN (International Standard Serial Number) időszaki kiadványok nemzetközi azonosítója. A folyóirat szakértői bírálati rendszerrel rendelkezik, a megjelenő cikkeket előzetesen szakértők bírálják, akik személye garanciát jelent a kéziratok befogadására, a szakmai relevanciára és hitelességre. Kötelező elvárás, hogy a tanulmány címe, összegzése/absztraktja és kulcsszavai angol nyelven is megjelenjenek (lásd a Hadtudomány/Hungarian Military Science folyóirat publikációs szabályzatát). A szerzői útmutató (a folyóiratban történő publikálás alapvető szabályai) fontos, mert ez egyértelműen meghatározza a folyóiratcikkek formázására, a képek, a táblázatok, a bibliográfiai hivatkozások, az irodalomjegyzék összeállítására vonatkozó szakmai elvárásokat. A folyóiratnak a honlapján feltüntetett, elérhető kiadási ütemtervvel kell rendelkeznie. Ez a transzparencia egyértelműen tervezhetővé teszi a potenciális szerzők számára a megjelenési rendet, amely nemcsak újabb szerzőket, de olvasókat is vonzhat, valamint nagyobb idézettséget eredményezhet.

A Scopus, az értékelési folyamat során ajánlott elvárásokat is vizsgál, például rendelkeznek-e a folyóirat publikációi DOI-azonosítóval. A hivatkozások feltüntetése szintén fontos részét képezi egy kiadványnak. Ez ugyancsak ajánlott elem, annak érdekében azonban, hogy a kutatók egységesen idézzék a tanulmányokat, célszerű megadni a „cite this article-t”, azaz hivatkozzanak az alábbi módon a folyóiratban megjelent tanulmányokra.

A Hadtudomány folyóirat esetében további munkát az alábbi területek igényelnek. A folyóirat etikai és hivatali nyilatkozatainak angol nyelven is elérhetőnek kell lenniük a honlapon: tulajdonjog, felelős kiadó, szerkesztőbizottság összetétele és tagjai, a szerzői jogokra vonatkozó információk, szerzői díjak (a kéziratok feldolgozásáért és a publikálásért fizetendő díjak), publikációs etika, kutatási kötelezettségesség. Fontosak a folyóirat archiválására vonatkozó információk, valamint az olvasók számára a folyóirat lapszámait és a megjelent cikkek elérhetőségének feltüntetése.

A folyóiratnak rendelkeznie kell angol nyelvű honlappal. A nemzetközi szerzőknek az jelzésértékű információ, hogy a folyóiratot elfogadják-e Scopus megjelenésre. Azon folyóiratok, amelyek nyitni akarnak a nemzetközi közönség előtt, angol nyelven is elérhetővé kell tenniük a folyóirat működésére, a szerkesztőbizottság összetételére/tagjaira, az elfogadott témákra, a szerzőknek szóló útmutatóra, az etikai nyilatkozatra és a szerzői jogi megállapodásra vonatkozó részleteket.

Záró gondolat

A Hadtudomány folyóirat az alapítása óta hosszú utat tett meg, immár 32 év óta folyamatosan a széleskörűen értelmezett hadtudomány és katonai műszaki tudományok keretében működő, honvédelmi értékeket kifejező elméleti jellegű kiadvány, amely átfogja a hadtudomány minden területét, és integrálja azoknak a tudományoknak az eredményeit is, amelyek kapcsolódnak a honvédelem kérdéseihez.

Jó úton halad a folyóirat hazai szintéren való szakmai elismertségének növelése, valamint a nemzetköziesítése is. A folyóirat nemzetközi szintéren való szakmai relevanciájának elérése kulcsfontosságú annak érdekében, hogy a hazai szerzők a nemzetközi szinten is megjelenjenek, a szakmai közösség részei legyenek, releváns olvasókat szerezhessenek, ugyanakkor az is fontos, hogy a külföldi szerzők is érdekesnek találják a folyóiratot és az általa képviselt értékeket a publikációik megjelenítésére.

Természetesen a nemzetköziesítés területén az eddigi lépéseket érdemes tovább vinni, így szélesebb szakmai körben hirdetni a folyóiratban való angol nyelvű publikációs lehetőséget, formális és informális kapcsolatokon keresztül bővíteni mind a szerzők, mind az olvasók körét, nemzetközi eseményeken bemutatkozni, valamint elérni a hiányzó feltételek teljesítésével a Scopus adatbázisba történő bekerülést. Ehhez a Magyar Hadtudományi Társaság vezetésének, elnökségének, szakosztályai, tagozatai, klubjai vezetőinek és tagjainak, a kutatóknak, a szakértőknek és a teljes szakmai közösségnek nélkülözhetetlen a támogatása.

A szerkesztőbizottság elnökeként a vezérlő elv a szakmai színvonal, a minőség, az értékek megőrzése, ugyanakkor a modernkori kihívásokra megoldást kereső, a hadtudomány területeit átfogó kutatásoknak is teret adó, a hazai tudományos elismertség mellett a nemzetközi szintéren is jegyzett folyóirattá válás a célkitűzés.

*Siposné dr. Kecskeméthy Klára,
a Szerkesztőbizottság elnöke*